

นายเปลื้อง ฉายรัศมี
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๒๙

ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์

นับเป็นเวลาเกินครึ่งศตวรรษที่เราได้รู้จักเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมของคนทุกเพศทุกวัย เครื่องดนตรีชนิดนั้นก็คือ โปงลาง เครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสาน ผู้ที่คิดประดิษฐ์ขึ้นนั้นคือ **ครูเปลื้อง ฉายรัศมี** ซึ่งดัดแปลงมาจากเกราะลอที่ใช้ตีไล่ฝูงนกกาในไร่นา มีลักษณะเป็นกระบอกไม้มาร้อยติดกันเป็นผืน และใช้ไม้ตีเป็นทำนองเพลง แววนต์กับเส้าบ้าง ซึ่งบรรเลงบ้าง หรือบางทีก็ผูกติดกับตัวผู้บรรเลง เมื่อตีจะเกิดเสียงดังกังวานไพเราะ และให้จังหวะที่สนุกสนานเพลิดเพลิน

โปงลางนั้นนอกจากจะใช้บรรเลงตามลำพังแล้ว ยังนิยมใช้บรรเลงเป็นวงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ เช่น พิณ แคน กลอง และใช้บรรเลงประกอบการฟ้อนพื้นบ้านอีสานได้อย่างลงตัว และด้วยครูเปลื้องเป็นคนที่มีความคิดไม่หยุดนิ่ง ท่านได้ประยุกต์ดัดแปลงโปงลางขึ้นใหม่ โดยนำกระดิ่งผูกคอวัวที่เป็นโลหะมาแขวนเรียงแทนลูกโปงลางเดิมที่ทำด้วยไม้ ทำให้เกิดมิติของเสียงที่แตกต่างจากการบรรเลงโปงลางแบบเดิม นับเป็นต้นแบบของการพัฒนาโปงลางในระยะต่อมา เช่น การทำลูกโปงลางด้วยแผ่นทองเหลืองขนาดต่างๆ รวมถึงการนำเอาไม้ไผ่มาเหลาให้มีขนาดลดหลั่นกัน ทำให้ได้เสียงที่ทุ้มและนุ่มนวลขึ้น

ในปัจจุบันความนิยมในเครื่องดนตรีโปงลางนั้นมีมากขึ้น ทำให้เกิดคณะโปงลางที่มีชื่อเสียงขึ้นหลายคณะ และมีการนำโปงลางไปใช้ประกอบการแสดงทั้งละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ กล่าวได้ว่า ครูเปลื้อง ฉายรัศมี แห่งเมืองกาฬสินธุ์ คือผู้สร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่น ถือเป็นปูชนียบุคคลแห่งวงการดนตรีพื้นบ้านอีสานที่เราลูกหลานจะต้องร่วมกันสืบสานภูมิปัญญาของท่านให้ยืนยาวสู่คนรุ่นหลังสืบไป

การสั่งสมประสบการณ์

ครูเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นนักดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีความสามารถพิเศษ สามารถเล่นและถ่ายทอดการเล่นดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้เกือบทุกชนิด ทั้ง พิณ แคน ซอ โปงลาง และอื่นๆ โดยเฉพาะโปงลางนั้น สามารถเล่นและถ่ายทอดการเล่นได้เป็นพิเศษ เนื่องจากท่านมีความสนใจมาตั้งแต่อายุ ๑๔ ปี และที่สำคัญที่สุดคือ ท่านเป็นผู้ศึกษา ค้นคว้า ปรับปรุง และพัฒนาโปงลางมาตลอดระยะเวลาหลายสิบปี จนทำให้โปงลางเป็นที่นิยมกันแพร่หลาย และยอมรับกันว่าโปงลาง เป็นเครื่องดนตรีเอกลักษณ์ของภาคอีสาน เคียงคู่กับ “แคน” ซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว

เนื่องจากครูเปลื้อง ได้เปลี่ยนและย้ายไปทำงานหลายแห่ง ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ท่านทำงานในที่ต่างๆ ก็ จะเผยแพร่และฝึกสอนโปงลาง และดนตรีพื้นบ้านอีสานแก่ผู้สนใจ และตั้งวงโปงลางให้แก่ที่ทำงานนั้นๆ เสมอ โดยเฉพาะวงโปงลางกาฬสินธุ์ (ขณะนั้นท่านทำงานอยู่ที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดกาฬสินธุ์) ท่านได้ควบคุม ดูแล ฝึกสอนและพัฒนาตลอดมา จนสามารถสร้างชื่อเสียงให้ได้อย่างแพร่หลาย เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมกันอย่างกว้างขวาง จนได้มีโอกาสแสดงทางสถานีโทรทัศน์และสถานที่สำคัญหลายแห่ง อาทิ สวนจิตรลดา วังละโว้ วังสราญรมย์ สวนอัมพร เมืองโบราณสมุทรปราการ และตามจังหวัดต่างๆ และเคยได้นำโปงลางไปบรรเลงเพื่อเป็นการต้อนรับ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในคราวที่เดินทางมาเยี่ยมค่ายพระยอดเมืองขวาง จังหวัดนครพนมอีกด้วย ซึ่งต่อมาชื่อเสียงและความนิยมในตัวท่านทำให้ครูเปลื้องมีโอกาสได้เดินทางไปเผยแพร่การแสดงโปงลาง ณ ต่างประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อิหร่าน และกรีซ

จากความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีพื้นบ้านและประสบการณ์ต่างๆ ทำให้ครูเปลื้อง ได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ และเป็นอาจารย์สอนดนตรีพื้นบ้านให้นักศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ พร้อมทั้งร่วมก่อตั้งและเป็นผู้ควบคุมวงโปงลางของวิทยาลัย สร้างนักดนตรีพื้นบ้านรุ่นใหม่เป็นจำนวนมาก ถือเป็นพลังสำคัญที่ช่วยอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น อีกทั้งท่านยังมีส่วนช่วยสร้างค่านิยมให้วัยรุ่นได้หันมาสนใจฟังดนตรีพื้นบ้าน เป็นการยกระดับเพลงพื้นบ้านอีสานสู่มาตรฐานสากลได้อย่างไม่อายใคร

ความภูมิใจ/ รางวัลสำคัญ

ครูเปลื้อง ฉายรัศมี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ร่วมบรรเลงวงดนตรีโปงลางกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในงานแสดงศิลปวัฒนธรรม ๔ ภาค เมื่อปี ๒๕๓๓ ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ยิ่งความปลื้มปิติให้แก่ครูเปลื้องและครอบครัวเป็นล้นพ้น นอกจากนี้ ท่านยังได้เป็นตัวแทนของประเทศไปแสดงเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยในหลายๆ ประเทศ จากผลงานของท่านที่ได้อนุรักษ์พัฒนา เผยแพร่ และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีพื้นบ้านอันเป็นมรดกของชาติ ท่านจึงได้รับการเชิดชูเกียรติให้ เป็นศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๙ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) สร้างความภาคภูมิใจยิ่งแก่ตัวท่านและชาวกาฬสินธุ์ ตราบจนทุกวันนี้

น่านาทศนะ

สมพงษ์ คุณาประถม หรือ อี้ต โปงลางสะออน ศิลปินดนตรีพื้นบ้าน ได้กล่าวถึงครูเปลื้อง ฉายรัศมี ว่า “พ่อเปลื้องเป็นมากกว่าครู ท่านคอยให้คำปรึกษา มีอะไรพวกเราก็อโหสิห์ให้หมด มีปัญหาในการแสดง ครูก็จะให้คำแนะนำ อันไหนควรเล่นอย่างไร อันไหนควรจะอนุรักษ์เอาไว้ อะไรที่เรานำมาประยุกต์ก็ต้องอยู่ในขอบเขตอย่าให้มากเกินไป ถ้าไม่มีครูเปลื้องคงไม่มีวงโปงลางสะออนและวงโปงลางอื่นๆ ในวันนี้ ครูรักเครื่องดนตรีโปงลางมาก จากเมื่อก่อนโปงลางมีแค่ ๔-๕ ลูก ครูก็นำมาประดิษฐ์ใส่ตัวโน้ตเพิ่มเข้าไปและครูก็ยังคิดเครื่องดนตรีใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น โปงลางเหล็ก และโปงลางไม้ไผ่ ผมเองก็เรียนกับครูมาตั้งแต่ตอน ม.๔ ที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์”

หมายเหตุ : นายเปลื้อง ฉายรัศมี ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ด้วยโรคปอดติดเชื้อ
ขณะอายุ ๗๕ ปี

ข้อมูลบางส่วนจาก :

http://www.esanclick.com/newses_art.php?No=02731

http://www.livekalasin.com/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=113

http://www.isangate.com/entertain/ponglang_01.html

ธิดาพร อดทน เรียบเรียง/ ทศชล เทพกำปนาท ตรวจสอบแก้